

România în Europa Culturii 2000

Punctul de Contact Cultural al României
București, 2005

Coperta: **Cătălin ILINCA**

Sinteză de:

Vladimir SIMON

Revizie finală:

Oana BĂLUȚESCU

Editor: © Punctul de Contact Cultural al României

Această broșură a fost finanțată de **Centrul de Consultanță pentru Programe Culturale Europene** și de **Comunitatea Europeană**, în cadrul programului „Cultura 2000“. Broșura se distribuie gratuit.

ROMÂNIA ÎN EUROPA „CULTURII 2000“

Percepția Europei

Geografic, politic, economic, cu toate controversesele și nuanțările, Europa este o realitate. Dar cultural? Putem vorbi de aspirații, mentalități, tradiții, patrimoniu comun? Altfel spus, propune Europa o imagine culturală coerentă? Unde începe și unde se termină harta spirituală a continentului?

Recent, o prietenă plecată demult din România în Statele Unite ale Americii și-a adus întâia oară în România fiica în vârstă de zece ani, născută la Los Angeles. Pe tot parcursul șederii în țară, copilul a suferit. Nu-i plăcea mâncarea, nici străzile întortochiate și înguste, nici băile și toaletele lipsite de multiple utilități precum cele americane, nici mașinile, nici oamenii, nimic. Fiind binecrescută, nu se plângea, dar chinul ei era vizibil. Nu participa la discuții, stătea tot timpul retrasă într-un colț și citea. Dacă era întrebată cum se simte, răspundea cu un oftat sfâșietor: „I am fine, it's ok”. După două săptămâni, mama o anunță că vor părăsi Bucureștiul ca să ajungă la Frankfurt unde se vor întâlni cu tata. Fetița se interesează cu prudență: „Unde este Frankfurt? În Germania, i se răspunde. Și Germania? În Europa. Atunci nu s-a mai putut stăpâni și a izbucnit în plâns: „Nu mai vreau în Europa!“

Pentru mine, martor la această întâmplare, supărarea fetei față de Europa a fost mai degrabă un prilej de satisfacție. Iată, am zis, în fine, văzute dinspre America, România și Germania sunt în egală măsură europene, Frankfurt e mai aproape de București decât de Los Angeles, ceea ce, să recunosc, până atunci nu mi se părea evident. Că identitatea Europei trebuie privită din exterior pentru a căpăta sens mi s-a confirmat citind un eseu al lui Umberto Eco, publicat în 2001, semnalat de Harald Hartung,

șeful Unității pentru Cultură din cadrul Comisiei Europene cu prilejul Forumului „Europa nostra“ din 7 decembrie 2005. Ce mărturisește Umberto Eco? „Iubesc Franța, pe care o consider ca pe o a doua patrie, ca mulți dintre nativii din Regiunea Piemont. Dar când sunt în Franța mă deranjează multe aspecte din cultura și tradițiile franceze. Am aplecare către Germania pentru că sunt căsătorit cu o nemțoaică dar, de asemenea, probabil tocmai din această pricină, îi suport greu pe nemți. Și la fel se întâmplă cu multe dintre țările europene. Dar când aterizez în America și mă confrunt în New York cu multe aspecte ale „stilului de viață american“ mă simt acasă numai printre europeni. Doar astfel descopăr cât de european sunt. Doar în afara Europei devin patriot european”.

Din această perspectivă, definiția Europei culturale apare mai degrabă fluidă, generată de clișee, prejudecăți, tradiții și obiceiuri. Dar nimeni nu poate tăgădui că există.

Promovarea identității Europei

Cum susține Europa construcția propriei sale identități? În Tratatul Comunității Statelor Europene se afirmă limpede că în toate acțiunile ei de decizie și reglementare, Comisia Europeană, organismul de conducere executiv al Uniunii, va ține seama de factorul cultural, că procesul de adoptare de noi norme nu poate aduce atingere diversității culturilor statelor membre. Așadar protejarea identității culturale este așezată la fundamentul Uniunii. Aceasta este o viziune programatică a rolului culturii, dar nu și pragmatică.

Din perspectiva unei abordări financiare, este limpede că pentru administrația comunitară de la Bruxelles domeniul cultural al statelor membre nu reprezintă o arie de intervenție prioritară. Stă mărturie în acest sens bugetul alocat unicului program destinat promovării acțiunilor culturale: 236,5 milioane de

euro în perioada 2000-2006 pentru toate țările – membre de drept sau candidate (30). Comparate cu zecile de miliarde alocate dezvoltării industriei sau agriculturii, resursele destinate realizării proiectelor culturale și artistice sunt derizorii. Se acordă numai atâția bani cât să se poată spune că domeniul cultural nu este ignorat. Altfel spus, banii sunt atât de puțini încât par a avea mai degrabă o semnificație simbolică. Și, într-adevăr, rolul culturii are, din perspectiva politicii unionale, un sens simbolic. Nu este vorba de desconsiderare. Cultura este privită ca un factor de structurare identitară, emblematică, o proiecție a unor valori spirituale comune, exprimate însă într-o diversitate de forme imposibil de standardizat.

Dar nu este paradoxal că, deși îi atribuie culturii un rol prioritar în construcția europeană, Comunitatea nu oferă fonduri consistente în măsură să facă pregnant acest rol? Paradoxul este doar aparent: statele europene au decis să investească cu precădere în efortul de armonizare și de unificare a reglementărilor și practicilor în sectoare care îngăduie această lucrare: economie, finanțe, justiție, medicină, cercetare, comerț, industrie, agricultură, servicii. În aceste zone, trebuie să existe un set de legi acceptate unanim pentru ca Uniunea să poată acționa convergent. Cum să încerci să stabilești reguli în cultură? Cultura cuprinde bunuri, creații și individualități unicate. Cum să transformi un Leonardo da Vinci, un Balzac, un Brâncuși sau un Bela Bartok în norme obligatorii pentru toate statele? Apoi, mai departe, la nivelul administrației culturale, cum să impui aceeași unică structură de gestionare a patrimoniului material și imaterial propriu unei colectivități? Acesta este format din valori irepetabile care nu se supun aceluiași reguli peste tot. În consecință, controlul și stabilirea de etaloane în cultură ar fi o încercare absurdă, pe care din păcate popoarele Europei Centrale și de Est au trăit-o în cadrul impus de regimurile totalitare. Instituirea controlului politic în cultură a provocat efectele știute:

mutilarea identității colectivităților, oprimarea personalităților, agresiunea mediocrității, restricționarea drastică a libertății de gând și exprimare, răstălmăcirea istoriei, răsturnarea ierarhiilor de valori autentice, agresarea patrimoniului material. Dirijismul în cultură experimentat în statele comuniste a fost nu doar contraproductiv, ci s-a dovedit, în ultimă instanță, imposibil de concretizat până la capăt întrucât a fost expresia unei ambiții nefirești care s-a lovit de rezistența naturală a oamenilor.

Astfel, atitudinea comunității europene față de cultură capătă o justificare. Cultura Europei este constituită din culturile țărilor europene. Fiecare stat membru are datoria de a conserva și dezvolta cultura proprie. Din însumarea valorilor specifice fiecărei culturi în parte se naște bogăția spirituală a Europei în totalitate. Imaginea de ansamblu a Europei culturale este dată de concertul vocilor singulare din compunerea sa care, pentru a fi mai bine evidențiate, trebuie să comunice una cu cealaltă, să se manifeste într-un spațiu comun, păstrându-și cu grijă, fiecare, propriile valori inconfundabile și neasemeni. Statele europene au nu doar dreptul, ci și obligația de a-și susține în felul lor propriu cultura, prin legi și instituții pe care le consideră adecvate să îndeplinească acest deziderat. Este obligația fiecărui stat de a finanța programele și proiectele culturale și nu a conducerii unionale.

Dacă acesta este adevărul, de ce totuși Comisia Europeană a lansat un program special pentru cultură, de ce sunt cheltuite fonduri (chiar și reduse) pentru susținerea de proiecte culturale? De ce n-au fost suprimate în totalitate proiectele culturale din politicile comunitare? Explicația este dată într-un articol al Tratatului Comunității Europene, unicul care face referire la această temă, nr.151.

Iată cele cinci paragrafe ale articolului 151:

1. Comunitatea va contribui la înflorirea culturilor Statelor Membre, respectând diversitatea lor națională și regională și, în același timp, punând în evidență patrimoniul cultural comun.

2. Acțiunea Comunității va urmări încurajarea cooperării între Statele Membre și, dacă este necesar, susținerea și suplimentarea inițiativelor lor în următoarele domenii:

- dezvoltarea cunoașterii și promovarea culturii și istoriei popoarelor europene;
- conservarea și protejarea patrimoniului cultural de importanță europeană;
- schimburi culturale în regim ne-comercial;
- creația artistică și literară, incluzând sectorul audiovizual.

3. Comunitatea și Statele Membre vor favoriza cooperarea cu terțe state și organizațiile internaționale cu competențe în sfera culturii, în special Consiliul Europei.

4. Comunitatea va lua în considerare aspectele culturale în cadrul acțiunilor care cad sub incidența altor prevederi ale acestui Tratat, în special pentru a respecta și promova diversitatea culturilor sale.

5. În vederea realizării obiectivelor menționate în acest Articol, Consiliul :

- acționând în conformitate cu procedurile menționate în Art.251 și după consultarea Comitetului Regiunilor, va adopta măsuri stimulative, excluzând orice armonizare a legislației și a reglementărilor Statelor Membre.

Se poate lesne observa că din cinci paragrafe, trei insistă asupra faptului că politica în domeniul culturii promovată de Comunitatea Europeană are în vedere respectarea și promovarea identității culturale a unei națiuni sau colectivități regionale și favorizarea dialogului dintre culturi. În această situație care mai poate fi rolul unei instanțe supra-statale cum este Comisia Europeană ale cărei atribuții sunt, dimpotrivă, de a defini norme comune de comportament valabile pentru toți? Ei bine, caz unic pentru o realitate unică – aceea a culturilor europene – Comisia Europeană primește acum, în concordanță cu art.151, sarcina de

a găsi mecanismul prin care să cultive nu uniformitatea, ci diversitatea. Integrarea europeană în domeniul culturii înseamnă apărarea și promovarea diversității: patrimoniul imaterial și material, creația artistică, mentalitățile, tradițiile și obiceiurile, limbile popoarelor și colectivităților sunt toate elemente ale acestei esențe de care Europa este mândră. Însă diversitatea trebuie pusă în valoare prin dialog. Comisia Europeană s-a conformat mandatului special primit din partea Comunității elaborând în anul 2000 un Program specific. „Cultura 2000” este un cadru de dialog al diversităților culturale.

Ca orice aplicație a unei prevederi generale a Uniunii Europene, Programul a fost definit sub forma unei Decizii a Comisiei Europene (508/2000). Fiind vorba de o decizie, aceasta a devenit subiect de acquis comunitar. Cu alte cuvinte, acceptarea normelor și consecințelor ce decurg din Decizia 508/2000, care instituie Programul „Cultura 2000”, face parte integrantă din condițiile necesare pentru ca un stat să poată fi admis în Uniunea Europeană. În Planul Național de Aderare a României la Uniunea Europeană, Decizia 508/2000 este singura menționată în cadrul Capitolului 20, pentru componenta Politici culturale.

Europa prin „Cultura 2000”

Programul a fost inițial gândit a se desfășura pe o durată de cinci ani (2000 - 2004) cu un buget total de 167 milioane de Euro. În 2004, Consiliul European a adoptat Decizia 626/2004/EC privind amendarea Deciziei 508/2000/CE. Potrivit acestui act normativ, programul „Cultura 2000” se prelungește pe perioada 2004-2006, cu o suplimentare bugetară de 69.5 milioane €, dar păstrând neschimbate obiectivele enunțate inițial în baza art. 151 al Tratatului.

Decizia CE 508/2000 formulează obiective precise proiectelor care urmează să fie finanțate prin Programul „Cultura 2000”:

promovarea dialogului și a cunoașterii reciproce a culturii și istoriei europene; promovarea creativității și a diseminării transnaționale a culturii și a mobilității artiștilor, creatorilor și a altor operatori și profesioniști culturali și a muncii lor, cu atenție specială pentru tineri și persoanele dezavantajate social și pentru diversitatea culturală; punerea în valoare a diversității culturale și dezvoltarea unor noi forme de expresie culturală; folosirea și punerea în valoare, la nivel european, a moștenirii culturale comune semnificative pentru Europa; diseminarea know-how-ului și promovarea practicilor / metodelor pozitive de conservare și prezervare; recunoașterea rolului culturii în dezvoltarea socio-economică; găzduirea dialogului cultural și a schimburilor culturale între culturile europene și cele din afara Europei; recunoașterea explicită a culturii ca factor economic și ca factor al integrării sociale și al atitudinii civice; îmbunătățirea accesului la și în cultură în cadrul Uniunii Europene a cât mai multor cetățeni.

Aceste obiective trebuie să fie transpuse într-o măsură cât mai mare în proiecte concrete. Proiectele se întemeiază pe trei cuvinte-cheie: **competiție**, **parteneriat** și **cofinanțare**. Pentru a primi finanțare, proiectul este înscris într-un concurs deschis tuturor. Juriul este format din experți independenți desemnați din toate țările. Parteneriatul se stabilește între Comisia Europeană și operatori culturali din cele 30 de țări eligibile, pe de o parte, și operatorii culturali între ei, reprezentanți din cel puțin trei țări diferite pentru proiecte anuale și din cel puțin cinci țări pentru proiecte multianuale, pe de altă parte. Cofinanțarea presupune o investiție din resurse proprii a inițiatorilor unui proiect în cuantum de 50% din bugetul total la proiectele anuale și 40% la proiectele multianuale, urmând ca Uniunea să acopere restul. Așadar, europenitatea unui proiect este măsurabilă prin numărul de țări participante nemijlocit la derularea proiectului, în vreme ce cofinanțarea reprezintă dovada materială a determinării operatorilor angajați în proiect de a-l realiza.

România în Europa „Culturii 2000“

Din 2001 au fost acceptate în program și țările candidate, printre care și România.

În conformitate cu Decizia Nr. 6/2001 de asociere a României la programul cadru „Cultura 2000“ și Memorandumul din 4.04.2005 contribuția financiară pe care România a trebuit s-o achite la bugetul general al Uniunii Europene pentru a participa la Program este următoarea:

1. România plătește contribuția menționată, după cum urmează: o parte de la bugetul național și o parte din Programul Național PHARE al României. Fondurile PHARE sunt transferate României printr-un Memorandum Financiar separat, în conformitate cu procedurile de programare PHARE. Împreună cu partea provenită de la bugetul de stat, aceste fonduri constituie contribuția națională a României.

2001	2002	2003	2004	2005 și 2006
709 536 €	709 536 €	709 536 €	709 536 €	709 536 €

2. Fondurile PHARE au fost solicitate potrivit următorului calendar:

2001	2002	2003	2004	2005 și 2006
317 540€	317 540€	317 540€	317 540€	317 540€

Restul banilor, până la acoperirea în întregime a sumei de 709.536 €, este asigurat prin bugetul de stat.

Fundamentarea acestor plăți s-a făcut prin adoptarea a trei Hotărâri de Guvern (HG 1276 din 2001, HG 523 din 2002 și HG 649 din 2005) privind plata contribuției României la bugetul general al programului „Cultura 2000“. Începând cu anul 2001, Ministerul

Culturii și Cultelor a achitat în fiecare an partea de contribuție ce revenea de la bugetul de stat, achitarea contribuției din Fondurile Phare fiind efectuată de către Fondul Național PHARE.

Conform procedurilor, Ministerul Culturii și Cultelor a înființat, în cadrul Direcției Integrare Europeană, Armonizare, Media, Punctul de Contact Cultural (PCC) prin care să se realizeze diseminarea informațiilor referitoare la licitațiile anuale ale programului „Cultura 2000” și să se faciliteze participarea la program a cât mai multor operatori.

Punctul de Contact Cultural are responsabilități definite prin Contractul de finanțare care s-a semnat anual între Directorul General al Direcției pentru Educație și Cultură a Comisiei Europene și directorul Direcției Integrare Europeană, Armonizare, Media. Punctul de Contact Cultural a primit din partea Comisiei un Grant Operațional reprezentând 50% din bugetul total al activităților, cofinanțator fiind, pentru restul de 50%, Ministerul Culturii și Cultelor.

Punctul de Contact Cultural are exclusiv competențe privind consultanța de specialitate și distribuirea informațiilor relevante. Întrucât aplicațiile pentru sesiunile de licitații anuale se trimit direct la Bruxelles, experții Punctului de Contact Cultural nu au acces la datele financiare ale contractelor pe care Comisia Europeană, în urma evaluării comisiilor de selecție, le angajează cu inițiatorii proiectelor câștigătoare. Monitorizarea contribuțiilor separate pe fiecare participant la un proiect câștigător se poate face doar estimativ pornind de la bugetul total al unui proiect și aplicând procentajul stabilit prin regulamentul Programului pentru lideri sau pentru co-organizatori și numai după publicarea proiectelor câștigătoare în Jurnalul Oficial al Comisiei Europene.

În temeiul acestui calcul, s-a putut deduce că în 2003 creșterea substanțială a numărului de proiecte cu participare românească a însemnat o atragere directă de fonduri de peste 900.000 € (ceea ce a reprezentat, pentru prima dată, depășirea

contribuției naționale). În 2003, pe lângă cele 16 proiecte de cooperare anuală și multianuală finanțate de Comisia Europeană, a fost selectată spre finanțare, pentru prima dată, o inițiativă românească în cadrul Acțiunii 3-Laboratoare Europene de Patrimoni, un proiect anual în valoare de aproximativ 300.000 de €.

În fiecare an, pentru comisia de evaluare care se reunește la Bruxelles, țările participante sunt solicitate să desemneze experți independenți cu misiunea de a selecta, potrivit unor criterii precise, proiectele câștigătoare. România a avut dreptul și obligația de a numi experți la fiecare sesiune de evaluare. Din 2001 până în 2005 au participat din partea română la lucrările juriului: Iosif Kovacs, Aurora Târșoagă, Adrian Crăciunescu, Alexandru Nancu – patrimoniu, Ilarian Ștefănescu – artele spectacolului, Horia Matei – traducere de carte, Raluca Bem Neamu, Mirela Dăuceanu – arte vizuale. Experiența acumulată de experți în cadrul sesiunilor de evaluare a fost ulterior valorificată prin invitarea acestora la seminariile și forumurile dedicate Programului.

Începând cu anul 2001 (licitațiile pentru 2001, 2002, 2003 și 2004), operatori culturali din România participă la 64 de proiecte finanțate prin programul „Cultura 2000“:

2001 – 11 proiecte, 12 operatori, buget total: 8.378.982 €
(co-organizatori și parteneri)

2002 – 16 proiecte, 32 operatori, buget total: 5.939.976 €
(lideri, co-organizatori și parteneri)

2003 – 17 proiecte, 20 operatori, buget total: 5.701.086 €
(lideri și co-organizatori)

2004 – 20 proiecte, 42 operatori (lideri și co-organizatori)

Pentru 2005, am introdus în ecuație doar cifrele generale.
Așadar:

2005 – 10 proiecte, 15 operatori, buget total: 1.342.692 €
(lideri și co-organizatori)

Din 2005, Punctul de Contact Cultural este înglobat într-o nouă instituție: Centrul de Consultanță pentru Programe Culturale

Europene, instituție publică în subordinea MCC, care are obligația de a pregăti piața culturală românească și pentru accesul la programe și fonduri europene care permit inserția componentelor culturale, altele decât Programul dedicat nemijlocit culturii. Crearea Centrului reprezintă și îndeplinirea unui angajament înscris în Documentul de Poziție pentru Capitolul 20 al Planului Național de Aderare al României care afirmă necesitatea întăririi capacității instituționale în administrarea domeniului culturii. Potrivit mandatului încredințat, Centrul reprezintă România și în Comitetul de Management al Programului „Cultura 2000“.

Centrul de Consultanță pentru Programe Culturale Europene, instituție publică în subordinea MCC, funcționează în temeiul HG 68/21 ianuarie 2005 care prevede, printre altele: promovarea programului-cadru „Cultura 2000“; informarea operatorilor culturali cu privire la structurile europene și naționale implicate în promovarea acțiunilor și proiectelor culturale cu vocație europeană; asigurarea comunicării la nivel național și regional dintre operatorii culturali; realizarea schimbul de informații cu structurile similare din statele participante la programul-cadru „Cultura 2000“; asigurarea, la cerere, a serviciilor de consultanță și expertiză pentru operatorii culturali, în vederea elaborării de proiecte în cadrul oferit de programele europene, inclusiv prin încheierea de contracte; reprezentarea Ministerului Culturii și Cultelor în Comitetul de management al programului-cadru „Cultura 2000“ al Uniunii Europene; reprezentarea Punctului de Contact al României pentru programul-cadru „Cultura 2000“ în rețeaua organizațiilor similare din celelalte 29 de țări participante din Europa; organizarea, la solicitarea Ministerului Culturii și Cultelor, a altor instituții sau organizații, de acțiuni specifice (congrese, seminarii, conferințe, schimburi de experiență) în țară pentru susținerea programelor europene culturale sau artistice; editarea pe orice tip de suport și comercializarea de materiale privind inițierea, desfășurarea și finalizarea programelor europene specifice.

Centrul acționează în conformitate cu prevederile art. 151 al Tratatului Comunității Statelor Europene asumate de România prin Documentul de Poziție al Capitolului 20 de negociere și prin Decizia Consiliului de Asociere UE-România 6/2001.

Împreună cu partenerul său, Institutul European pentru Itinerarii Culturale din Luxemburg, Centrul evaluează și organizează posibilele itinerarii culturale cu vocație europeană care se pot constitui în posibile proiecte de turism cultural.

Pregătește, prin seminarii, stagii de formare, dezbateri, piața culturală din România pentru a fi în măsură să atragă fonduri europene, altele decât cele propuse de Programul „Cultura 2000”, în vederea realizării proiectelor culturale și artistice.

În colaborare cu Centrul pentru Formare, Educație Permanentă și Management în Domeniul Culturii, Centrul realizează stagii de specializare în administrarea și gestionarea proiectelor culturale. Părțile stabilesc să colaboreze pentru organizarea și realizarea în comun a modulului „Management de proiect”.

Centrul stabilește relații contractuale sau de parteneriat cu alte instituții în vederea derulării unor proiecte de interes comun, altele decât cele din cadrul Programului „Cultura 2000”.

Pentru a-și îndeplini misiunea, Centrul poate iniția și organiza acțiuni culturale și poate produce și distribui materiale de prezentare și de informare.

Din aprilie 2005, paginile deja create din 2001 și 2002 (www.eurocult.ro și www.cultura.ro) în cadrul Direcției de Integrare Europeană a Ministerului Culturii și Cultelor au fost preluate de Centrul de Consultanță pentru Programe Culturale Europene.

În 21-22 octombrie 2005, în cadrul unui Forum internațional al rețelelor culturale implicate în desfășurarea Programului „Cultura 2000”, s-a decis înființarea unui „Observator cultural regional” (PACT) care, întemeiat pe experiența câștigată de Punctul de Contact Cultural, va asigura sinteza inițiativelor de

parteneriat la nivel regional și transfrontieră în domeniul culturii și va permite operatorilor culturali să răspundă mai consistent și mai eficient la provocările lansate de noile oportunități de finanțare oferite României începând din 2007.

Europenitatea proiectelor românești

Întrucât, așa cum am arătat, europenitatea unui proiect se măsoară prin numărul și calitatea partenerilor asociați, este firesc să încerc o evaluare a relației dintre operatorii români și partenerii din celelalte țări implicate în Program. Firește, este nerelevant să comparăm capacitatea românilor de a lansa și de a se asocia la proiecte europene cu capacitatea instituțiilor din Europa de Vest care au o tradiție de cooperare transfrontieră și multilaterală sedimentată în decenii. Mi s-a părut mai relevant să încerc definirea contribuției românești în raport cu celelalte țări din centrul și estul continentului care au împărtășit experiențe politice în bună măsură comune. Este și punctul de vedere propus de Observatorul din Budapesta sub coordonarea lui Peter Inkei dezvoltat într-o analiză (broșură tradusă și de Punctul de Contact Cultural în 2004 sub titlul „Cultura 2000 prin ochii Estului“). Evaluarea încearcă să contureze liniile de orientare ale organizațiilor românești către zone specifice ale Europei, dar și aptitudinea lor de a face față regimului concurențial impus de Program.

Așadar, în etapa 2001-2004 au primit finanțare 818 proiecte în cadrul Programului. Numărul de proiecte inițiate de operatori din centrul și estul Europei a fost de 48: Polonia-11, Cehia-9, România-7, Ungaria-5, Slovenia-3, Lituania-5, Letonia-3, Estonia-2, Slovacia-2, Bulgaria-1. Prin urmare, liderii de proiect din România reprezintă 14,58% din totalul țărilor central și est-europene.

Lideri de proiect din Europa Occidentală au optat în proporție de 10,62% să colaboreze cu co-organizatori din România.

Dintr-un total de 320 co-organizatori aleși din centrul și estul Europei, 34 sunt din România. Pe țări, repartiția este: Franța-9, Italia-8, Marea Britanie-4, Austria-3, Germania-2, Grecia-2, Luxemburg-2, Spania-2, Belgia-1, Finlanda-1, Danemarca-0, Irlanda-0, Olanda-0, Portugalia-0, Suedia-0. Se poate remarca lipsa de interes față de România a țărilor nordice, dar și, surprinzător, a Portugaliei.

În schimb, organizațiile românești inițiatoare optează pentru suedezi și pentru olandezi. Includerea de co-organizatori din vestul Europei în cele 7 proiecte românești se înfățișează astfel:

Franța-4, Germania-4, Italia-4, Suedia-3, Olanda-2, Belgia-1, Grecia-1, Spania-1, Marea Britanie-1.

Total pentru România: 21 de co-organizatori din vestul Europei (față de 24-Polonia, 20-Cehia, 17-Lituania, 10-Ungaria. Total pentru centrul și estul Europei: 116). Orientarea României către Vest este de 18,10% din totalul co-organizatorilor invitați în proiecte central și est-europene.

Dacă ar fi să măsurăm interesul manifestat în regim de reciprocitate dinspre și înspre România, în relație cu Occidentul, am avea această hartă a cooperării: pe primul loc Franța-9+4=13, pe următoarele situându-se, în ordine: Italia-8+4=12, Marea Britanie-4+1=5, Spania-2+1=3, Grecia-2+1=3, Belgia-1+1=2. O atracție neîmpărtășită manifestă România pentru Germania, Suedia și Olanda care au fost implicate în proiecte românești, dar, la rândul-le, nu au invitat operatori români să se asocieze la proiectele lor câștigătoare.

În proiectele câștigătoare ale operatorilor români regăsim în proporție de 27,58% organizații din centrul și estul Europei, ceea ce reprezintă mai puțin de o treime din totalul co-organizatorilor implicați. Tendința de orientare a României către Vest este mai mult decât evidentă. Astfel, în cele 7 proiecte românești sunt asociați numai 8 coorganizatori din fostele țări comuniste: 2 din Ungaria, 2 din Polonia și câte unul din Estonia, Lituania, Slovacia, Slovenia.

Înainte de publicarea acestei broșuri, s-au anunțat oficial și câștigătorii din 2005. Am putut constata că datele comunicate pentru perioada 2001-2004 nu se modifică substanțial. Îmbucurător este faptul că numărul liderilor de proiect crește de la 7 la 11. În total, vreme de cinci ani, România participă la cele 989 proiecte câștigătoare în procent de 7,48% (74 ca număr) ceea ce ne situează pe unul dintre primele locuri între țările din centru și est.

Ce semnificație au aceste cifre și procente? Ele sunt, fără îndoială, în primul rând un indicator al afinităților culturale cu țări din Europa și, în al doilea rând, o expresie a potențialului organizațiilor românești de a se conforma unor rigori europene în conceperea și derularea unor proiecte cu vocație pan-europeană, pe de o parte, de a fi atractive pentru parteneri externi, pe de altă parte. Trebuie să menționez că analiza ia în calcul doar proiectele care au primit finanțare nu și aplicațiile elaborate și transmise la Comisie, dar care nu au întrunit punctajul necesar pentru a fi declarate câștigătoare. Dacă am socoti și proiectele respinse, s-ar putea ca scorurile evocate mai sus să fie ușor modificate. Oricum, ceea ce contează în relația dintre operatorii din cele 30 de țări este aplicația realizată și nu cea virtuală, neconcretizată.

Când am primit sarcina de a susține Programul „Cultura 2000” ne gândeam că ne-ar mulțumi ca rezultatul principal să fie acela de a provoca o schimbare a mentalității centraliste și de autosuficiență încă manifeste în rețeaua instituțiilor culturale din România. Nu speram ca în trei ani participarea la Program să devină o reală sursă de finanțare alternativă pentru zeci de instituții, să genereze parteneriate stabile cu instituții similare europene, să conecteze politicile în domeniul culturii la spiritul european. Desigur, Programul pentru cultură al Uniunii Europene, așa cum am arătat, nu poate și nici nu-și propune să rezolve problemele finanțării domeniului cultural în întregime, cu atât mai puțin la nivel național. Fondurile Programului european pentru cultură sunt o picătură în marea de trebuințe

românești. Sunt, însă, o picătură care se vede, care contează și care se adaugă construcției spirituale a unei Europe unite.

Am selectat din oferta românească patru proiecte câștigătoare cu convingerea că sunt relevante pentru diversitatea, spiritul inovativ și capacitatea de organizare care s-au putut manifesta cu succes în cadrul Programului „Cultura 2000”. Nutresc speranța că acestea se pot constitui ca factor catalizator pentru inițiativele care, cu siguranță, vor urma.

Mulțumiri obligate celor patru colaboratori ai noștri care ne-au pus la dispoziție prezentările proiectelor pe care le-au și coordonat: Csilla Hegedus (Fundația Transylvania Trust), Sande Vârjoghe (Muzeul Literaturii Române), Alexandru Nancu (Fundația Har) și Roxana Rădvan (Institutul Național de Optoelectronică).

PATRU PROIECTE ROMÂNEȘTI CÂȘTIGĂTOARE

Revitalizarea castelului Bánffy, Bonțida, România Înființarea Centrului de specializare în reabilitarea patrimoniului construit

România dispune de un patrimoniu construit bogat și deosebit, grav neglijat în timpul anilor de comunism. Începând din 1977, când Comisia Monumentelor Istorice a fost desființată, patrimoniul său cultural a ajuns într-o stare de deteriorare precară.

Transylvania Trust, împreună cu Institute for Historic Building Conservation (IHBC), Ministerul Culturii din România și British Council, a identificat o modalitate de redresare a acestui echilibru, prin reabilitarea uneia dintre cele mai importante monumente istorice din Transilvania, și în același timp utilizarea sa în scopul specializării unei noi generații de muncitori calificați în meserii tradiționale, care își va folosi noua calificare în toate regiunile României și în țările Bazinului Carpatin. Proiectul s-a desfășurat la Castelul Bánffy de la Bonțida. Cunoscut odinioară ca Versailles-ul Transilvaniei, Castelul Bánffy este unul din cele mai însemnate castele din România, care datorită stării sale precare a fost inclus pe lista World Monument Watch cu Cele Mai Periclitate 100 de Situri din Lume în 1999/2000.

Scopul proiectului a fost reabilitarea unei clădiri de importanță internațională în beneficiul patrimoniului cultural al României și crearea unui Centru de Specializare în Reabilitarea Patrimoniului Construit permanent, care să întâmpine o necesitate esențială identificată.

Activități desfășurate

Reabilitarea uneia dintre clădirile principale ale Castelului (clădirea Miklos) în vederea creerii unui Centru Internațional de

Specializare în Reabilitarea Patrimoniului Construit, împreună cu reabilitarea zonei de protecție a Castelului. Intervențiile de urgență necesare pentru securizarea stabilității sale structurale și a rezistenței sale la intemperii au fost întreprinse în 2003 cu fonduri obținute de la World Monuments Fund. Prin continuarea lucrărilor de consolidare și reabilitare s-au creat facilități pentru săli de seminar, laborator, bibliotecă. Zona de protecție a Castelului a fost reabilitată prin îmbunătățirea mediului natural înconjurător.

Centrul de specializare în reabilitarea patrimoniului construit a fost deschis la data de 26 august 2005, în prezența dl. Jonathan Scheele, șeful Delegației Comisiei Europene în România, dl. Béla Markó, Ministru de stat, Alteței Sale Regale, Principesa Margareta a României.

Cursanții s-au specializat în tehnologia reabilitării aferentă meseriilor cum ar fi dulgheri, zidari, și pietrari prin module teoretice și practice. Castelul a fost, de asemenea, un centru de studii practice pentru universitățile care organizează cursuri universitare și postuniversitare pentru arhitecți, ingineri constructori, arheologi, istorici de artă și arhitecți peisagiști.

Diseminarea informațiilor, împărtășirea cunoștințelor și a experienței: proiectul și rezultatele sale au fost prezentate la conferința anuală organizată de Institute for Historic Building Conservation (IHBC), la universitatea de vară privind patrimoniul cultural, din Eger, Ungaria, etc.

S-a realizat și prezentat o expoziție mobilă la Ministerul Culturii și Cultelor din România, Oficiul Patrimoniului Cultural din Ungaria, British Council și English Heritage, Marea Britanie etc.

S-a editat o publicație trilingvă (în limbile engleză, română și maghiară) care cuprinde prelegerile prezentate în cadrul modulului teoretic al Programului Internațional de Specializare în Reabilitarea Patrimoniului Construit (BHCT).

Organizarea Zilelor Culturale Bonțidene

Castelul va deveni și un centru cultural regional important, găzduind prezentări și spectacole de artă, conferințe, unde comunitatea se bucură de activități culturale într-un mediu al patrimoniului național unic din România. În acest context, Castelul a fost deschis publicului larg pentru promovarea activităților culturale.

Ansamblul istoric oferă un mediu prielnic pentru desfășurarea activităților culturale.

Centrul de specializare încurajează întrebuintarea mediului istoric în cadrul programelor educaționale și culturale pentru familiarizarea publicului cu anturajul istoric – clădiri, peisaj și promovarea percepției și aprecierii calităților acestora. Castelul Bánffy este unul dintre cele mai spectaculoase ansambluri din Transilvania și astfel o locație adecvată pentru activități culturale.

În cadrul Zilelor Culturale Bonțidene în castel se desfășoară evenimente și activități culturale pe durata sfârșitului de săptămână, evenimentul dovedindu-se tot mai popular de la prima ediție din 2002. Evenimentul se adresează tuturor naționalităților

(la Bonțida trăiesc români, maghiari și rromi în număr egal). Astfel, programa include muzica și dansul acestor naționalități, precum și concerte, teatru și programe speciale pentru copii. Zilele Culturale oferă și posibilitatea popularizării produselor artizanale locale și a altor inițiative (cum ar fi Magic Pencil pentru copii a British Council) și implică publicul în munca atelierelor ce se desfășoară la castel. Prezentarea susținută de Școala Haptică Incitato este un succes în fiecare an.

Afluența participanților a crescut de la an la an, buna lor dispoziție marchează o schimbare majoră în percepția mediului istoric în România.

Unde? Când? Pentru cât timp?

Proiectul a fost implementat la Castelul Bánffy de la Bonțida, în clădirea Miklos și clădirea adiacentă a grajdului.

Lucrările de reabilitare s-au desfășurat între iulie 2004 și iunie 2005.

Specializarea muncitorilor calificați s-a realizat în trei module, fiecare de câte două săptămâni în iulie, august și septembrie 2004.

Diseminarea continuă a informației s-a asigurat prin expoziții și prezentări la conferințe internaționale, pe toată durata proiectului.

Obiectivele proiectului

Reabilitarea Castelului Bánffy de la Bonțida ca un Centru Internațional de Specializare în Reabilitarea Patrimoniului Construit, respectiv centru pentru activități culturale și asociate.

Crearea unui nucleu de profesioniști și muncitori specializați ale căror cunoștințe și deprinderi vor contribui la dezvoltarea unei strategii naționale de specializare în reabilitare în România.

Crearea unui grup de muncitori specializați în meserii tradiționale din domeniul construcțiilor.

Îmbunătățirea înțelegerii dintre muncitorii calificați și specialiști.

Asigurarea schimbului direct de cunoștințe și informații între Marea Britanie, România și țările Bazinului Carpatin, respectiv și la nivel inter-regional în România.

Contribuirea la îmbunătățirea nivelului de trai al comunității prin regenerare, înmulțirea locurilor de muncă locale și a facilităților culturale.

Rezultate pe termen lung

Prin acest proiect s-a realizat reabilitarea clădirilor Castelului și înființarea unui centru de specializare, care să faciliteze reabilitarea monumentelor istorice peste tot în România și țările înconjurătoare.

Proiectul a asigurat regenerarea prin reabilitare, oferind locuri de muncă localnicilor și o piață pentru serviciile și materialele produse local. Acesta va crea diversitate în cadrul economiei locale și o posibilitate de dezvoltare a afacerilor locale. Aceste tendințe au fost deja observate în primele faze de lucru.

Rolul co-organizatorilor

Proiectul a fost realizat de trei instituții organizatoare, toate cu experiență vastă în reabilitarea monumentelor istorice și dezvoltarea patrimoniului cultural.

Transylvania Trust a asigurat managementul proiectului, recrutarea specialiștilor și a studenților români și toate proiectele și autorizațiile necesare pentru activitățile de reabilitare. A editat publicațiile proiectului.

Institute of Historic Building Conservation (IHBC) a asigurat consultanța, supravegherea lucrărilor de reabilitare și expertii care au condus specializarea și a recrutat specialiști britanici care au conlucrat cu maiștri localnici în specializarea cursanților.

Oficiul Național al Patrimoniului Cultural, Ungaria, a condus programul de cercetare în scopul facilitării procesului de

reabilitare, a recrutat studenți din Ungaria și țările vecine și a asigurat profesori și experți tehnici.

Beneficiarii

Specialiștii implicați în reabilitarea monumentelor istorice – prin colaborarea și schimbul de cunoștințe și experiențe la nivel internațional.

Economia locală – prin reabilitarea care conduce la regenerare implicând utilizarea serviciilor și a materialelor locale.

Comunitatea locală – prin înmulțirea locurilor de muncă și posibilitatea de a participa la un program organizat al evenimentelor culturale.

Castelul Bánffy – prin reabilitare și procesul de regenerare devine un centru educațional și cultural însemnat, ceea ce asigură utilizarea și durabilitatea sa pe viitor.

Comunitatea Europei de Est la scară mai largă – prin diseminarea informației de către cursanți în cadrul comunităților lor locale.

Cursanții – prin dobândirea cunoștințelor și experienței de specialitate. Cei mai buni cursanți se vor întoarce la Castel în calitate de profesori în cadrul cursului.

Valoarea adăugată și colaborarea la nivel european:

– Reabilitarea clădirilor istorice însemnate la nivel internațional;

– Transferul experienței Marii Britanii în domeniul reabilitării monumentelor istorice în beneficiul țărilor din Bazinul Carpatin;

– Consolidarea colaborării dintre specialiștii și profesioniștii români-maghiari și englezi;

– Revigorarea meseriilor tradiționale în domeniul construcțiilor în Bazinul Carpatin.

Finanțarea proiectului

Valoarea totală a activităților derulate în cadrul proiectului au fost de 173 149,80 €, din care 85 000 de la Comisia Europeană, 15 000 de la Ministerul Culturii și Cultelor, 8 500 de la Institute of Historic Building Conservation (IHBC), 8 500 de la Oficiul Național al Patrimoniului Cultural, Ungaria, firme private din România 6 157,45, veniturile generate de proiect au fost de 4 996,71, restul fiind acoperit din aplicații de Fundația Transylvania Trust.

EuroLiteraTur

Expoziție interactivă multimedia

EuroLiteraTur a fost un proiect anual de cooperare, de largă anvergură europeană, realizat între 1 mai 2004 și 30 aprilie 2005 și finanțat cu sprijinul Programului „Cultura 2000” al Uniunii Europene, Licitatia de proiecte 2004, Secțiunea Carte și Lectură. Proiectul a beneficiat de o bună colaborare între liderul de proiect, Muzeului Național al Literaturii Române, 6 co-organizatori din 6 țări europene și de sprijinul a 45 de parteneri locali, naționali și europeni, din 13 țări (România, Grecia, Italia, Spania, Republica Cehă, Polonia, Franța, Portugalia, Marea Britanie, Irlanda de Nord, Suedia și Ungaria). Pe parcursul unui an de implementare, proiectul a realizat toate activitățile propuse și a furnizat un produs care contribuie cu succes la dezvoltarea culturală europeană. Proiectul și-a atins cu succes scopul, obiectivele și rezultatele propuse, adăugând elemente noi privind creșterea impactului asupra publicului și diseminarea proiectului pe o scară mai largă. EuroLiteraTur este acum produs cultural inovativ, de nivel european: o enciclopedie virtuală, prezentată ca o expoziție interactivă multimedia atât pe internet, cât și ca parte a Expoziției Permanente a Muzeului Național al Literaturii Române.

Motivație

Motivația inițială a proiectului a fost legată de dinamizarea relației dintre vizitator și produsele culturale oferite de Muzeul Național al Literaturii Române. Din punct de vedere conceptual, s-a pornit de la ideea de a resemantiza discursul expozițional muzeal de tip literar, conform ultimelor evoluții în domeniu, așa cum se întâmplă în mod curent în marile muzee din Europa, asociind tehnologiile multimedia.

Structurarea conceptului

Pornind de la motivația inițială, primul pas l-a constituit transformarea unei idei într-un concept și proiect coerent, de larg interes european, care a fost ulterior implementat cu succes cu ajutorul unei echipe tinere, dinamice și profesioniste. Generozitatea ideii și a conceptului, valoarea proiectului în sine, precum și imaginea credibilă a instituției au fost argumente decisive în atragerea partenerilor externi și succesul ulterior al proiectului.

Promovarea imaginii și a conceptului

Pasul următor a fost promovarea unei imagini instituționale credibile a liderului de proiect. S-a creat anterior un web site profesional al instituției care a asigurat acest cadru. Promovarea ideii și conceptului proiectului și corespondența electronică constantă cu partenerii potențiali au fost elementele esențiale care au dus la concretizarea unor parteneriate certe și solide.

Căutarea partenerilor

Având asigurate bazele anterioare, căutarea partenerilor nu a mai constituit o problemă deosebită pentru acest proiect. Rezumatul proiectului a fost găzduit pe principalele pagini de internet dedicate de căutare a partenerilor: Euclid, Agora și pe partners@yahoogroups.com. Propunerile de parteneriat au venit rapid și în mod natural. Mai mult decât atât, a fost necesară o selecție a acestora: au fost respinși 3 co-organizatori din Grecia, Italia și Portugalia, din rațiuni bugetare. A fost doar o problemă de negociere și selecție a acestora, pe criterii de experiență, seriozitate, credibilitate și sustenabilitate financiară. Asigurarea unui suport larg de parteneri asociați a fost un alt argument decisiv în succesul proiectului: 45 de parteneri asociați din 13 țări europene au contribuit efectiv la promovarea proiectului și diseminarea rezultatelor.

Colaborarea cu Punctul de Contact Cultural

Un element esențial în succesul proiectului a fost colaborarea strânsă cu Punctul de Contact Cultural al României. Colaborarea cu echipa profesionistă de la Punctul de Contact Cultural condusă de Vladimir Simon, în special consultanța tehnică oferită de Alexandru Oprea și Mioara Lujanschi au contribuit decisiv la structurarea unui proiect coerent și succesul ulterior al acestuia.

Contractul de parteneriat

După aprobarea proiectului și încheierea contractului de finanțare cu Comisia Europeană a fost încheiat un contract de parteneriat între liderul de proiect și cei 6 co-organizatori, în care au fost stipulate instrumentele și mecanismele de evaluare și raportare, sarcinile și responsabilitățile fiecărui partener, alocațiile bugetare, calendarul exact al activităților și termenelor, standardele calitative și de performanță și specificațiile tehnice ale proiectului.

Echipa de proiect

Coordonarea și managementul proiectului au fost asigurate de către reprezentanții liderului de proiect și ai celor 6 co-organizatori: Sande Vârjoghe - manager de proiect; Violeta Jitea - manager financiar (România); Marketa Chovancova - coordonator (Republica Cehă); Joanna Szczecinska - coordonator (Polonia); Ludovica Iarussi - coordonator (Italia); Pilar Sampietro Crespo - coordonator (Spania); Virginia Kritikou - coordonator (Grecia); Dor Bujor Padureanu - coordonator (Magister Software, România). Echipa de implementare a liderului de proiect a fost alcătuită din: Dragoș Neamu, Ruxandra Târcă, Ana Maria Paraschiv – membri ai echipei de proiect, Sergiu Lujanschi - consultant extern, Victoria Ghiță - expert financiar extern.

Concept

Conceptul proiectului propune o alternativă modernă la discursul expozițional literar clasic „încrămenit“ în vitrină, prin abordarea tehnologiilor digitale multimedia și transpunerea în 8 limbi europene (română, engleză, franceză, greacă, poloneză, cehă, italiană, spaniolă). Proiectul prezintă o expoziție interactivă multimedia, realizată sub forma unei enciclopedii virtuale a literaturii europene care include: fotografiile (cu scriitori, cărți, manuscrise etc.); fragmente audio-video (filme, interviuri, recitaluri de muzică și poezie, reprezentații teatrale etc.); date istorico-literare; cărți electronice. Prin caracteristicile sale formale (științifice și tehnice), derularea acestui proiect reprezintă o alternativă inovatoare la tipul clasic de expoziție literară, proiectând o imagine virtuală și dinamică a literaturii europene.

Tematica expoziției

Informația curentă prezintă o sinteză a literaturii europene, prin cei mai reprezentativi autori. Structura este una cronologică și include principalele etape istorico-literare ale literaturii europene, urmărind contextul (istoric, artistic, filozofic) și caracteristicile (generale și literare) ale fiecărei perioade, respectând următoarele segmente: Antichitatea, Evul Mediu, Renașterea, Clasicismul și Barocul, Iluminismul, Romantismul, Realismul, Naturalismul, Parnasianismul, Simbolismul, Literatura Modernă și Contemporană.

Proiectul tehnic

Proiectul EuroLiteraTur oferă un sistem interactiv de prezentare a informației, organizată pe o structură progresivă, implementat tehnic la nivel profesionist și într-un timp record de către Magister Software din România, co-organizatorul și partenerul multimedia al proiectului, care a contribuit la realizarea acestui proiect, fiind compania căreia i-a revenit responsabilitatea

de a implementa soluția tehnică interactivă. Infrastructura de prezentare include 3 sisteme de tip kiosk touchscreen de ultimă generație, dotate cu extensii multimedia audio-video. Prin intermediul unor video-proiectoroare, conținutul afișat este prezentat pe ecrane panoramice, astfel încât întreg publicul vizitator să intre în atmosfera expoziției. Infrastructura IT utilizată include un server central pe care rulează un sistem de operare Windows 2000 Server. Baza de date a expoziției este susținută de un server Microsoft SQL Server și conține peste 8.000 de pagini, în 8 limbi europene. Pe lângă articolele conținând informații istorico-literare despre peste 600 de autori europeni, serverul central găzduiește peste 100 de cărți electronice, aproximativ 100 de secvențe video și 200 de secvențe audio. Întreg conținutul multimedia este optimizat pentru distribuție către un număr mare de utilizatori prin intermediul tehnologiei de streaming integrată în serverul web Internet Information Server.

Scop

Prin realizarea obiectivelor stabilite inițial, proiectul și-a atins în final scopul principal de a promova și a încuraja lectura, prioritatea fiind de a apropia tinerii de valorile culturale europene comune, în contextul educației non-formale.

Obiective

Prin derularea integrală a activităților propuse și a rezultatelor obținute, proiectul și-a realizat cu succes principalele obiective: promovarea dialogului cultural și cunoașterea reciprocă a culturii și literaturii europene; evidențierea rădăcinilor comune și a elementelor similare din patrimoniul literar european, diversitatea culturală și dezvoltarea noilor forme de expresie literară; creșterea accesului și a participării publicului larg la patrimoniul cultural comun al Uniunii Europene.

Activități

Pe parcursul unui an de implementare, proiectul a realizat toate activitățile propuse: pregătire/design expoziție interactivă multimedia - Mai 2004 - Ianuarie 2005 (București, Atena, Roma, Praga, Lodz, Zaragosa); organizare expoziție permanentă interactivă multimedia – Decembrie 2004 - Aprilie 2005 (București, România); organizare expoziție itinerantă interactivă multimedia - Ianuarie - Martie 2005 (Atena, Grecia); organizare expoziție itinerantă interactivă multimedia – Ianuarie - Martie 2005 (Zaragosa, Spania); organizare expoziție interactivă multimedia – Ianuarie - Martie 2005 (Roma, Italia); organizare expoziție itinerantă interactivă multimedia – Februarie - Aprilie 2005 (Lodz, Polonia); organizare expoziție itinerantă interactivă multimedia – Februarie - Aprilie 2005 (Praga, Republica Cehă); monitorizare, evaluare și raportare - Mai 2004 – Aprilie 2005 (București, Atena, Roma, Praga, Lodz, Zaragosa).

Rezultate

Toate cele 5 rezultate principale anticipate au fost realizate integral și proiectul a furnizat în final un produs competitiv, care contribuie cu succes la dezvoltarea culturală europeană – EuroLiteraTur: o expoziție permanentă interactivă multimedia, acum parte a Expoziției Permanente a Muzeului Național al Literaturii Romane; 5 expoziții interactive multimedia, itinerate în alte 5 orașe europene (Atena; Zaragosa, Roma; Lodz; Praga); web site promoțional al proiectului, cu link direct către enciclopedia virtuală on-line; 6400 vizitatori ai expozițiilor, cel puțin 4230 vizitatori ai web site-ului promoțional și ai enciclopediei on-line, 6900 beneficiari ai DVD-urilor; 1000 de DVD-uri, conținând aplicația în limba engleză, realizată în Macromedia Flash.

Lider de proiect

Muzeul Național al Literaturii Române a fost inițiatorul și liderul de proiect, care a coordonat toate activitățile proiectului și a asigurat managementul general al acestuia. Adresa: Bulevardul Dacia Nr. 12, sector 1, București, România; Tel/Fax: 004021-2129651; 004021-2129653; E-mail: projects@mlr.ro; Website: www.mlr.ro; Statut legal: instituție publică națională; Data înființării: 1957; Patrimoniu cultural: peste 300000 de piese, organizate în peste 300 de colecții: manuscrise literare (scriitori români și străini), carte veche și rară, periodice, fotografii, alte documente istorico-literare, opere de artă (grafică, pictură, sculptură), obiecte și mobilier cu caracter memorial, fragmente audio-video.

Co-organizatori

Proiectul a beneficiat de o foarte bună cooperare cu toți cei 6 co-organizatori: Prefectura Atenei, Grecia; Colline Romane Turismo SpA, Grottaferrata (RM), Italia; Tempo Training and

Consulting, Praga, Republica Cehă; Academia de Științe Umane și Economice, Lodz, Polonia; MT Servicios de Formation, Zaragosa, Spania si Magister Software srl, București, România.

Parteneri asociați

Proiectul a beneficiat de colaborarea cu 45 de parteneri asociați din 13 țări europene care au contribuit efectiv la promovarea acestuia și diseminarea rezultatelor: Fundația Hary Irwin, Belfast, Irlanda de Nord, UK; Centre de sculpture, Montolieu, Franța; Province of Potenza, Department of Education, Italia; Ambasada României din Londra, UK; Centrul Cultural Român din Viena, Austria; Ambasada României din Stockholm, Suedia; Museu Nacional da Imprensa, Lisabona, Portugalia; Laterna Magica Museum in Budapest; Muzeul Literaturii Române, Iași; Universitatea din București – Facultatea de Litere, România; Televiziunea Națională Română (TVR); Societatea Română de Radiodifuziune, Centrul Național de Cinematografie, România; Arhiva Națională de Filme; Uniunea Scriitorilor din România; Asociația Artiștilor de Teatru din România; Microsoft Corporation, România; Institutul Francez, București, România; Centrul Cultural Ceh, București, România; Institutul Cervantes, București, România.

Instituții cofinanțatoare

Ministerul Culturii și Cultelor din România a cofinanțat proiectul cu 10 790 € și a promovat evenimentele acestuia pe portalul: www.cultura.ro

Beneficiari direcți

Proiectul a urmărit și a reușit să atragă tineri cu vârsta cuprinsă între 7 și 18 ani, oferind un conținut literar de calitate într-un pachet multimedia simplu de utilizat și cu informație ușor de accesat. De asemenea, trebuie menționat faptul că

proiectul nu a intenționat să înlocuiască lectura, ci să atragă, să informeze, să educe și să provoace vizitatorul să citească adevăratele cărți ale literaturii europene. Pentru a se adresa grupului-țintă al proiectului, co-organizatorii au promovat și alte evenimente bazate pe conținutul proiectului: proiecții de filme, realizate după opere literare, în România și Grecia, workshop-uri literare în Spania, expoziții tematice în Polonia. Statisticile noastre cu privire la vizitatori au indicat o prezență de aproape 70% a persoanelor cu vârsta sub 30 de ani, din numărul total de vizitatori ai expoziției de la București. Cei mai mulți vizitatori au apreciat în mod deosebit tematica expoziției multimedia (55, 51%).

Beneficiari indirecti

Conținutul EuroLiteraTur a fost elaborat sub directa coordonare a experților în Istoria Literaturii Europene și în Literatură Comparată. Dat fiind faptul că Muzeul a fost aplicantul principal și liderul de proiect, profesioniști din domeniul artelor liberale au fost interesați de felul în care proiectul a fost realizat din punct de vedere tehnic și tematic. În toate locațiile în care a fost prezentată expoziția, vizitatorii au fost de două categorii: oameni care au ca hobby lectura și arta, și profesioniști din diverse domenii culturale. Toți și-au manifestat aprecierile și criticile în legătură cu proiectul și conținutul acestuia. Expoziția a atras, de asemenea, oameni obișnuiți și specialiști care au venit datorită inovațiilor tehnice oferite de proiect. Faptul că expoziția a oferit acces gratuit a încurajat publicul larg să viziteze EuroLiteraTur.

Valoare adăugată

Prin natura sa, proiectul a încurajat cooperarea între diverse instituții din statele membre ale Uniunii Europene. Succesul proiectului se poate măsura atât în implementarea lui, cât și pe termen lung, dat fiind faptul că toți co-organizatorii sunt interesați să lucreze împreună în noi proiecte culturale, care au la bază

EuroLiteraTur. În prezent, deși în formă incipientă, Muzeul Național al Literaturii Române, împreună cu co-organizatorii și unii dintre partenerii de proiect, pregătește un cadru pentru dezvoltarea unei rețele culturale europene, bazată pe structura EuroLiteraTur. Conținutul EuroLiteraTur și prezentarea acestuia reprezintă o combinație între informații literare de specialitate și tehnologii media de ultimă oră, această combinație dovedindu-se atractivă mai ales pentru tineri. Datorită faptului că proiectul a intenționat să crească percepția publicului asupra valorilor culturale europene, numărul inițial de 278 de autori a fost ridicat la 800 (din care 608 au fost incluși în expoziția multimedia), publicul având astfel posibilitatea să intre în contact cu cultura diverselor țări, dintr-o arie mai largă. Publicul european a putut să se informeze atât despre autori din țările Uniunii Europene, cât și despre autori din țările Sud-Est Europene, ai căror reprezentanți literari nu au fost foarte cunoscuți până în prezent.

Aspecte financiare

Bugetarea este poate cea mai dificilă componentă a unui proiect. Premisa unui management financiar corect și eficient este asigurarea colaborării cu un specialist cu experiență în domeniu și cu un auditor extern pentru verificarea încrucișată a cheltuielilor bugetare. Acest lucru a fost realizat în cazul acestui proiect prin două colaborări externe profesioniste și eficiente: un expert financiar și un auditor independent. Principala problemă în implementarea unui proiect în România o reprezintă însă asigurarea resurselor financiare proprii. Acest lucru a constituit o problemă și în cazul acestui proiect. Ca instituție publică bugetară, Muzeul Național al Literaturii Române este dependent în mare măsură de alocațiile bugetare primite de la ordonatorul de credit, în speță Consiliul General al Municipiului București. Neasigurarea ritmică a alocațiilor bugetare pentru acest proiect, conform calendarului planificat de acțiuni, a fost cea mai mare problemă în

implementarea acestuia. Din această cauză au fost necesare câteva modificări ale calendarului acțiunilor, care nu au afectat însă în final atingerea obiectivelor și a rezultatelor scontate. A fost însă un factor major de stres, care a condus la unele disfuncționalități în actul managerial. A doua problemă financiară a constituit-o asigurarea diferenței de 30% din bugetul total al proiectului, pentru finalizarea acțiunilor. Pentru partenerii externi acest lucru nu a fost foarte dificil. Pentru liderul de proiect a fost însă o problemă majoră, din aceleași considerente enunțate anterior. Practic, acest lucru a fost posibil printr-un management foarte echilibrat al cheltuielilor din punctul de vedere al legislației financiare românești și europene, mai ales prin alocarea și distribuirea acestora pe cele 6 capitole bugetare, conform contractului încheiat cu Comisia Europeană. Au fost necesare câteva redistribuiri bugetare, respectând strict regula modificării cu maximum 20% între capitolele bugetare față de estimarea inițială a acestora.

Momente-cheie

Managementul eficient al momentelor cheie ale proiectului a fost de natură să asigure succesul acestuia. Momentul inițial, scrierea proiectului: completarea formularului de aplicație a fost realizată de către inițiatorul și managerul proiectului, cu sprijinul asistentului de proiect și în colaborare cu PCC. Negocierea bugetară cu Comisia Europeană a fost primul semn că proiectul a fost selectat spre aprobare de către finanțator. Negocierea a fost minimală, realizată electronic, prin e-mail, constând în detalierea și reglarea unor sume bugetare neconcordante. Aprobarea proiectului de către Comisia Europeană și încheierea contractului de finanțare a fost primul moment de entuziasm și certificarea valorii proiectului. A urmat pregătirea pentru partea cea mai grea a unui proiect: implementarea proiectului. A fost constituită o echipă de proiect tânără, dinamică și profesionistă și au fost contractate cele mai importante colaborări externe: expertul

financiar și designerul proiectului, graficianul Cătălin Ilinca, care a asigurat un design profesional și de calitate ireproșabilă, viziunea unitară a elementelor distinctive ale proiectului și a materialelor promoționale. Cel mai important moment în implementarea proiectului l-a constituit deschiderea oficială a expoziției: momentul central al proiectului. Pe 15 februarie 2005 a fost inaugurată la București expoziția interactivă multimedia, cu caracter permanent, EuroLiteraTur. Deschiderea a fost precedată de o conferință de presă la care au participat reprezentanți ai celor mai importante publicații românești. Deschiderea oficială a avut loc la ora 17.00, în prezența doamnei Mona Muscă, fostul Ministru al Culturii și Cultelor din România, a domnului Claudiu Săftoiu, consilier prezidențial, a altor personalități importante din viața culturală și politică a României și a reprezentanților organizațiilor partenere în proiect din Cehia, Grecia și Spania. Evenimentul s-a bucurat de un mare succes, reacția mass-media fiind una imediată și pozitivă. A fost un eveniment cultural de mare amploare și un exemplu perfect de organizare, realizată coerent și profesional, la nivel european, care a marcat decisiv succesul final al proiectului.

Consecințe

Derularea acestui proiect a condus la consecințe și beneficii importante pentru liderul de proiect și partenerii săi, contribuind activ la dezvoltarea culturală în România: promovarea unei imagini instituționale credibile interne și internaționale; crearea unui departament de proiecte culturale și formarea unei echipe tinere, dinamice și profesioniste; dezvoltarea unui nou concept al expoziției permanente a Muzeului Național al Literaturii Române; dezvoltarea unor noi parteneriate interne; structurarea unui grup partenerial extern fidel și cu experiență; dezvoltarea de noi proiecte culturale europene; prefigurarea primei rețele naționale a muzeelor și afilierea acesteia la rețeaua

europă NEMO; prefigurarea rețelei tematice naționale a muzeelor și caselor memoriale; asigurarea bazelor parteneriale pentru crearea rețelei tematice literare europene; crearea premiselor necesare în vederea accederii la fondurile structurale.

Atelierele de Vară Tradiție și Postmodernitate

Din anul 2002 fundația HAR a inițiat și organizat proiectul-cadru „Atelierele de Vară Tradiție și Postmodernitate” din care până în prezent au avut loc 4 ediții (august – septembrie 2002, iulie – septembrie 2003, august 2004 și august-septembrie 2005) găzduite de Muzeul Satului Vâlcean.

Proiectul a beneficiat în 2002 și 2003 (follow-up) de finanțarea Programului „Cultura 2000” gestionat de Direcția Generală pentru Educație și Cultură a Comisiei Europene.

Valoarea totală a proiectului pentru perioada 2002-2005 a depășit 400.000 €, din această sumă finanțarea acordată de Comisia Europeană fiind de 150.000 €.

Partenerii noștri au fost din Suedia (Timmerdraget Foundation din Torsta și DaCapo University for Kraftmanship din Mariestad), Italia (Institutul Resource Group International – RGI din Genova), Lituania (Open Air Museum din Vilnius) și România (Universitatea de Arhitectură și Urbanism Ion Mincu din București, Institutul National de Cercetare-Dezvoltare pentru Optoelectronică-INOE 2000, Muzeul Județean Vâlcea, Uniunea Artiștilor Plastici s.a.).

Ideea proiectului a apărut ca urmare a preocupării noastre pentru reevaluarea critică și într-un context cuprinzător și pluridisciplinar a raportului tradițional – modern. Am pornit de la constatarea că în Europa ultimilor 20 de ani, în cadrul preocupărilor privind conservarea moștenirii culturale, și-a făcut tot mai mult simțită prezența o serie de abordări complexe, pluridisciplinare menite să așeze obiectul de patrimoniu cu mai multă precizie în contextul social-istoric specific, fapt care a avut drept consecință, pe lângă dezvoltarea unor tehnici și metode mai precise și flexibile, impunerea treptată a unei altfel de atitudini și

„filozofii“ privind patrimoniul. Astfel, și-a făcut tot mai simțită prezența o abordare bazată pe principii etice care și-a definit motivația pe dreptul generațiilor viitoare la o moștenire istorică și o memorie culturală nealterată. Am constatat că aceste preocupări au generat rapid modificări substanțiale în planul conceptual și pragmatic al pregătirii profesionale, atât a muzeografilor, conservatorilor sau restauratorilor, cât și în cel al istoricilor și teoreticienilor artelor, a antropologilor culturii în general.

Pentru noi a fost limpede că, la nivel european, un adevărat specialist care activează în domeniul patrimoniului cultural-istoric trebuie să beneficieze, alături de formarea și dezvoltarea abilităților tehnice, de o pregătire pluridisciplinară cultural-intelectuală solidă și diversificată.

În dimensiunea sa principală proiectul s-a constituit într-un stagiu internațional de pregătire post-universitară, atât teoretic cât și practic, dedicat tinerilor specialiști români și străini (masteranzi, doctoranzi) din domeniile arhitecturii, artelor vizuale, istoriei artei și conservării patrimoniului cultural-istoric. Proiectul s-a desfășurat sub forma unei școli anuale de vară care a inclus cursuri, comunicări și prezentări, activități de creație vizuală, proiectare și execuție, de cercetare / conservare / restaurare.

Proiectul a avut următoarele obiective:

1. Introducerea și implicarea tinerilor absolvenți ai universităților de profil (arhitecți și artiști, istorici de artă, conservatori și restauratori) în sfera cercetărilor antropologice privind dimensiunea cultural-spirituală a culturii tradiționale românești și europene.

2. Contribuția la formarea unei categorii de specialiști competenți la nivel european dedicați atât domeniilor teoretice și de cercetare umanistică cât și celor practice de preservare și valorificare culturală a moștenirii tradiționale românești.

3. Perfecționarea profesională a tinerilor specialiști în domeniul metodelor și tehnicilor avansate de investigare, conservare și restaurare a patrimoniului cultural.

Agenda cursurilor, comunicărilor și prezentărilor au acoperit următoarele arii tematice:

- elemente de antropologie a sacralității;
- doctrine tradiționale;
- simbolică vizuală;
- probleme privind locuirea tradițională și transferul de noi tehnologii de construcție;
- introducerea în unele discipline conexe: teologie, etnologie, arheologie, studiul limbilor și scrierilor vechi;
- metode și tehnologii avansate pentru conservarea moștenirii culturale;
- perspective etice în restaurarea și valorificarea patrimoniului.

Cursurile și comunicările au fost susținute de profesori și specialiști de marcă din Suedia, Italia, Lituania, Grecia, S.U.A și România. Au beneficiat masteranzi, doctoranzi și studenți din România, Suedia, Italia și Serbia.

Agenda atelierelor practice au inclus:

- îstrămutarea și restaurarea la Muzeul Satului Vâlcean a unei biserici de lemn (biserica din satul Crețeni-Mrenești, jud. Vâlcea – important monument de arhitectură din sec. XVIII);
- conservarea picturii din absida altarului și a celei de pe elementele catapetesmei aparținând bisericii de lemn din Crețeni-Mrenești;
- constituirea unui laborator mobil de diagnosticare neinvazivă destinat monitorizării in situ a condițiilor de mediu și microclimat a monumentelor de arhitectură;
- proiectarea și realizarea unei biserici și a unei case sociale realizate prin prelucrarea materialelor tradiționale cu tehnologii moderne;
- cercetarea, documentarea și alcătuirea unor studii monografice pentru mai multe monumente eclesiale din nordul Olteniei din secolele XVII-XIX (bisericile de lemn de la Grămești, Ciungetu, Marița, Crețeni, Racovița-Copăceni, Brezoi);
- organizarea a 2 tabere de creație plastică.

La atelierele practice au participat specialiști din Italia, Suedia, Serbia și România.

Proiectul „Atelierele de Vară — Tradiție și Postmodernitate“ a asigurat formarea la un nivel de instruire european a peste 80 de tineri specialiști din domeniile arhitecturii, artelor vizuale, istoriei artei și conservării/restaurării patrimoniului cultural-istoric. De asemenea, proiectul a conturat un raport critic între mentalitățile și abordările moderne, pe de o parte și cele tradiționale, premoderne, pe de altă parte și, totodată a stimulat sinteza de informații și concepte aparținând mai multor discipline și domenii culturale.

Desfășurarea proiectului precum și rezultatele acestuia au fost diseminate cu succes grație asigurării unei bune relații cu mijloacelor de informare și a editării unei publicații (Revista IANUS), a mai multor serii de CD-uri și a unei pagini web (<http://inoe.inoe.ro/ianus>).

Laborator avansat de restaurare in situ pentru reabilitarea unui obiectiv de interes cultural european

Proiectul a debutat la 1 septembrie 2003 și s-a desfășurat timp de 12 luni în Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța – coordonatorul proiectului. Scopul proiectului consta în punerea în evidență a unor obiective culturale din patrimoniul european concomitent cu aplicarea celor mai avansate tehnici optoelectronice de investigare și diagnosticare în vederea restaurării existente în lume. Specialiștii din rețeaua muzeală și universități de profil au avut un dublu beneficiu: cunoașterea tehnicilor avansate de interes mondial prezentate de autorii lor - prestigioși cercetători europeni – și stabilirea de contacte în vederea unor cercetări de interes european.

În perioada 16-29 aprilie 2004 s-au desfășurat la Constanța lucrările proiectului „Laborator avansat de restaurare in situ pentru reabilitarea unui obiectiv de interes cultural european“, sub auspiciile Programul Comisiei Europene „Cultura 2000“, organizat de Muzeul de Istorie Națională din Constanța, în colaborare cu parteneri din țară și străinătate.

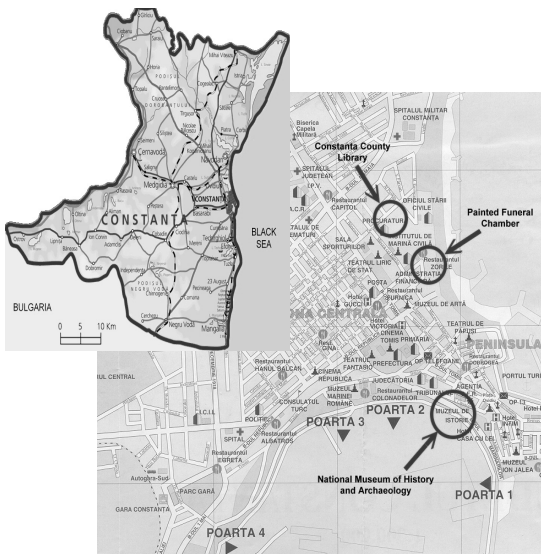
La eveniment au participat specialiști și experți din România, Italia, Portugalia, Malta, Olanda, Austria, Germania, Grecia, Bulgaria, Rusia, Franța, reprezentanți ai unor centre de renume implicate în programe ample de restaurare/conservare.

Din România au fost reprezentate centre importante din București, Constanța, Craiova, Călărași, Brăila, Tulcea, Iași, Botoșani. Evenimentul a adunat peste 150 de participanți.

Structura programului a cuprins trei părți:

— prezentarea fundamentelor fizice ale tehnicilor ce urmau a fi exploatate in situ, inclusiv a contribuției tehnice românești pentru fiecare categorie de aplicații;

— laboratorul propriu-zis in situ – organizat în 5 puncte de lucru: Histria, Adamclisi, Basarabi, mormintele pictate din Constanta, Muzeul din Constanța (pentru tehnici de laborator specifice activității din departamentele de restaurare);

— seminarizarea și interpretarea rezultatelor, elaborarea unor strategii de exploatare a datelor experimentale acumulate, măsurile și metodele de diseminare.

Alături de Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța sunt implicați următorii co-organizatori:

- Centrul de Excelență pentru Restaurare prin Tehnici Optoelectronice al Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Optoelectronică;
- Fundația pentru Cercetare și Tehnologie – Heraklion, Creta-Grecia;
- Institutul de Fizică Aplicată „N.Carrara” – Florența, Italia;
- Art Innovation – Hengelo, Olanda.

Extrase cu rezultatele deosebite din proiectele de cercetare desfășurate împreună cu restauratori și studenți:

- Activitățile desfășurate în cadrul punctului de lucru organizat în MINAC;
- Demonstrații privind curățarea cu laser de mare precizie (în câmp microscopic) cu facilități de înregistrare și stocare a procesului în timp real;

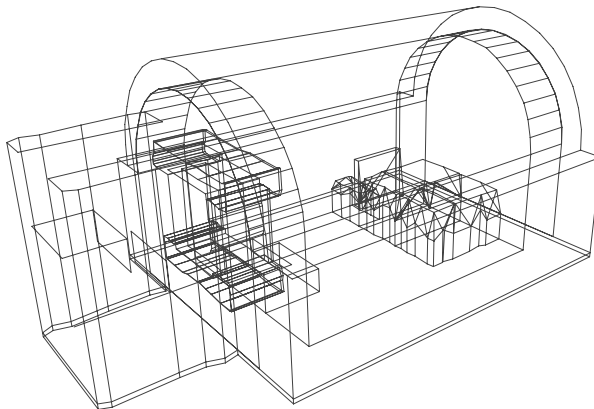
- Demonstrații pe hârtie, textile, metal, ceramică și os;
- Sistemele prezentate au fost MicroLASER x-y și MicroLASER x-y-z (produse ale INOE-CERTO, realizate în cadrul unor proiecte naționale și internaționale de cercetare);
- Teste și demonstrații cu echipamentul UVLAS (Echipament portabil pentru decontaminare cu radiație UV controlată și tratamente presetabile, la care s-au adăugat și alte accesorii: spatula caldă cu temperatură controlabilă, generator de aer cald cu temperatura controlabilă, sondă cu radiație roșie și infraroșie pentru aplicații pe suport papetar, hârtie și pergament);
- Echipamentul este produs al INOE-CERTO în colaborare cu Univ. Naționala de Arte și Institutul de Biologie al Academiei Române;
- Măsurător de culoare a probelor selectate și analiza spectrofotometria a unor serii de probe supuse unor tratamente demonstrative de curățare cu laser și decontaminare; (S-a utilizat Spectrofotometru JASCO V550 – contribuție INOE-CERTO)
- Construcția unei baze de date digitale complexe (incluzând analizele înainte de experiment și post-experiment) cu structură flexibilă și cu posibilitatea inserării directe a rezultatelor (inclusiv filme și/sau imagini digitale din timpul experimentului);
- Măsurători de temperatură prin tehnici non-contact pentru aplicații directe și în coroborare cu alte tehnici în vederea interpretării complexe a unor rezultate (s-a utilizat ThermoCAM E4 și Raytech prin contribuție INOE-CERTO);
- Măsurători privind nivelul expunerii la lumină în zona cu maximă iluminare din muzeu și aprecierea valorii acumulate în întreg intervalul, compararea cu valorile recomandate de normele europene. Sensorul de lumina cu fibră optică cu stocarea digitală a informației și prelucrarea cu un software propriu a fost contribuția Institutului de Fizică Aplicată „Nello Carrara” din Florența.

(Notă: Evaluarea s-a făcut în sala de expoziții, singura cu iluminare naturală, iar rezultatele au fost comparabile cu cele de

la Uffizzi – Florența, nu același lucru se poate spune despre expunerea la care sunt supuse unele obiecte din materiale organice din Muzeul din Histria. În al doilea caz, se va recomanda modificarea expunerii și adăugarea unor măsuri de protecție suplimentare);

Activitățile desfășurate în cadrul punctului de lucru organizat în Basarabi:

Alături de INOE-CERTO și Universitatea Națională de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București, ENEA_Frascati (Roma, Italia), MINAC a inițiat o amplă campanie de investigație-diagnosticare și monitorizare pe termen lung a condițiilor de microclimat, precum și a obținerii unei replici digitale tridimensionale de mare precizie.

Planul mormântului pictat de la Basarabi

Monumentul este în stare extrem de critică, având în vedere sensibilitatea rocii în care a fost construit, creta; aceasta s-a degradat într-un ritm accelerat după descoperirea ansamblului. Variațiile de temperatură și excesul de umiditate, vandalismul manifestat prin inscripții recente, agresive, precum și spolieri

din substanța monumentului și din construcții, riscă să compromită aceste monumente unice și, odată cu ele, munca de o viață a celor care s-au străduit să le protejeze.

Investigațiile efectuate cuprind:

- documentație fotogrammetrică;
- monitorizarea microclimatului,
- determinarea sistematică a umidității la perete;
- termografierea;
- controlul microbiologic;
- scanarea laser de mare precizie pentru realizarea copiei digitale 3D prin LRF (Laser Range Finder) – această aplicație fiind posibilă până în această etapă prin contribuția partenerului ENEA-Frascati, Roma.

Prin proiectele de cercetare aplicativă elaborate în această perioadă se urmărește dezvoltarea tehnicii și în cadrul CERTO, atât pentru aplicațiile din Dobrogea, dar și pentru orice alt sit arheologic care necesită asigurarea de urgență cel puțin a stării actuale și/sau pentru realizarea unor replici fidele pentru turiști și chiar pentru cercetări de profil.

Investigarea termografică

Măsurătorile au fost făcute pe cicluri de 24 de ore – determinări repetate la ore diferite. S-a observat și în acest caz influența factorilor perturbatori. Și în acest caz s-au stabilit câteva puncte critice în care s-au făcut măsurători. Iată câteva dintre acestea.

Subliniem că valorile umidității la perete, coroborate cu gradientii de temperatură foarte ridicați, generează variații de presiune deosebit de importante în stratul superficial și nu numai. În sezonul rece temperatura peretelui este frecvent sub limita de îngheț și se păstrează chiar și după ridicarea temperaturii ambiante la valori pozitive după mai multe zile, ca urmare a lipsei ventilației și a expunerii reduse la lumină.

Concluziile experimentelor sunt în etapa de elaborare și vor fi prezentate sintetic în viitorul apropiat. Amintim că o serie de teste și analize (precum cele microbiologice) necesită un timp minim prelucrare și interpretare.

Activitățile desfășurate în cadrul punctului de lucru organizat în Mormintele pictate din Constanța:

Alături de experții arheologi ai Muzeului de Istorie Națională și Arheologie din Constanța (coordonanți de dl. Constantin Chera) și specialiștii restauratori–conservatori din Catedra de Restaurare a Universității Naționale de Arte din București (Prof. Dan Mohanu și Conf. Romeo Gheorghiu), specialiștii INOE_CERTO-România, ENEA-FRASCATI-Italia, FORTH –Heraklion, Grecia, IFAC-Florenta-Italia și alții s-au efectuat investigații ample în cele mai importante morminte pictate din epocile Romană și Bizantină din Constanța, mai exact la mormântul pictat- Hypogeum, cripta din curtea Liceului „M.Eminescu“, mormântul pictat Egreta.

Investigațiile au constat în :

- realizarea modelului 3D al construcțiilor – în colaborare cu asistent univ. arh. Dragoș Crăciun (de la Univ.de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu“ din București);
- investigarea prin analiză termică la perete;
- investigarea de microclimat de lungă durată on-line;
- investigarea microbiologică (în colaborare cu Univ. „Ovidiu“ din Constanța);
- determinarea sistematică a umidității la perete;
- analiza prin interferometrie holografică a stabilității stratului pictural (fresca), mai exact a aderenței acestuia la perete (investigație realizată în cooperare cu partenerii FORTH –Grecia);
- investigare prin fluorescență indusă cu laser pentru studiul pigmentilor și al atacului biologic (investigație realizată în cooperare cu partenerii ENEA – Italia);

— scanare laser cu mare precizie (200  m)– tehnica Laser Range Finder (investigație realizată în cooperare cu partenerii ENEA – Italia).

Măsurătorile au fost făcute pe o perioadă de 5 zile la diferite ore din zi. Astfel s-au putut obține rezultate care ne pot da informații despre modificările induse prin variațiile de microclimat și a celor survenite în aceasta perioadă din cauza fluxului de vizitatori.

Activitățile desfășurate în cadrul punctului de lucru organizat la Muzeul din Histria:

La această locație s-au realizat :

— demonstrații de curățare piatră cu laser pentru suprafețe largi;

— demonstrații privind analiza stratigrafică în timp real (în timpul curățării) sau ca analiză independentă prin tehnica LIBS (Laser Induced Breakdown Spectroscopy).

Experimentele au fost realizate prin contribuția INOE_CERTO, IFAC-Florenta, ENEA –Fracati).

Metoda de analiză multispectrală cu sistemul ARTIST

Sistemul ARTIST realizat de ART INNOVATION din Olanda, aflat și în dotarea INOE–CERTO, se compune dintr-o cameră digitală de luat vederi de mare rezoluție, a cărei senzor este sensibil și la lungimi de undă în afara spectrului vizibil și un software compatibil cu Microsoft Windows necesar vizualizării și prelucrării imaginilor captate. Sistemul permite obținerea unor imagini de foarte bună calitate și, totodată, oferă și informații utile domeniului conservării și restaurării operelor de artă. Calitatea imaginilor și felul în care acestea sunt captate permit de altfel și identificarea falsurilor și eventualelor intervenții ulterioare asupra originalului, asigurând, de asemenea, și informații asupra calității și tipului de materiale utilizate în compunerea operei de artă. Dacă pentru ochiul uman două materiale diferite din punct

de vedere al compoziției pot avea totuși același aspect, pentru senzorul digital al camerei din sistemul ARTIST substanțele diferite trebuie să aibă un punct, în spectrul infraroșu apropiat (700nm – 1150nm) sau în ultraviolet unde aspectul lor să apară diferit.

Acest sistem a permis obținerea rezultatelor prezentate mai sus și a fost utilizat nu numai la mormântul pictat, dar și la Basarabi pentru depistarea unor urme de pigmenți și contaminări greu de pus altfel în evidență prin tehnici neinvazive.

Lista proiectelor cu participare românească, câștigătoare în cadrul programului Uniunii Europene *Cultura 2000*

— licitația pentru 2006 —¹

1. Cultural Alchemy

Organizator / Conducător de proiect:

THE NATIONAL MARIONETTE THEATRE OF IRELAND LIMITED (NMTI)

Co-organizatori și alți participanți:

DIVADLO MINOR (RC) - Co-org. -THE ESTONIAN STATE PUPPET THEATRE (EE) - Co-org. -THE LATVIAN STATE PUPPET THEATRE (LV) - Coorg. -UNIVERSITY OF WARSAW PUPPET ART DEPARTMENT (PL) - Coorg. -VILNIAUS TEATRAS „LE-LE“ (LT) - Co-org. -ASSITEJ-ASSOCIATION INTERNATIONALE DU THEATRE POUR L'ENFANCE ET LA JEUNESSE (IE) - Part. -BABKOVE DIVADLO ZILINA (SK) - Part. -FABULA PUPPET THEATRE (HU) - Part. -THE ARTS COUNCIL OF IRELAND (IE) - Part. -THE EMBASSY OF THE CZECH REPUBLIC, DUBLIN (RC) - Part. -THE EMBASSY OF THE REPUBLIC OF HUNGARY (HU) - Part. -THE NATIONAL YOUTH FEDERATION OF IRELAND (IE) - Part. -**THEATRE LUCEAFARUL (RO)** - Part. -UNIMA -UNION INTERNATIONALE DE LA MARIONNETTE (FR) - Part.

Durata proiectului:

1/06/2005 - 31/05/2006

Finanțare din partea Comunității Europene: 146.990,10 €

2. radio.territories

Organizator/Conducător de proiect:

FREIES RADIO WIEN

---

1. Lista proiectelor cu participare românească câștigătoare în cadrul programului Uniunii Europene „Cultura 2000“ din licitațiile anterioare sunt disponibile pe pagina www.cultura2000.ro

Co-organizatori și alți participanți:

BOOTLAB, BERLIN (DE) - Co-org. -BURUNDI (SK) - Coorg. -INTERSPACE ASSOCIATION (INTERSPACE) (BG) - Co-org. -LONDON MUSICIANS COLLECTIVE (UK) - Co-org. -OSTERREICHISCHER RUNDFUNK (KUNSTRADIO) (AT) - Co-org. -TILOS KULTURALIS ALAPITVANY (TILOS RADIO) (HU) - Co-org. -ASSOCIACE MLOK - LEMURIE T.A.Z. /RADIO JELENI (RC) - Part. -AUSLAND E.V. (DE) - Part.-**D MEDIA (RO)** - Part. -DEPOT. KUNST UND DISKUSSION,WIEN (AT) - Part. -LINHARTOVA SPOLECNOST, O.P.S. UNIVERSAL VENUE AND GALLERY NOD (RC) - Part. -MOKS - MOOSTE KULALISSTUUDIO (EE) - Part. -N.A. (AT) - Part. -OFFENER KANAL BERLIN (DE) -Part. -RADIO INTERNA DO INSTITUTO SUPERIOR TECNICO (PT) - Part. -SCHLOSSL LICHTSPIELE (AT) - Part. -TANZQUARTIER WIEN (AT) - Part.

Durata proiectului:

1/10/2005 - 30/09/2006

Finanțare din partea Comunității Europene: 99.970,00 €

3. Sidereus Nuncius

Organizator/Conducător de proiect:

COMUNE DI PISA

Co-organizatori și alți participanți:

ASSOCIATION CINEMA TEATRO LUX (IT) - Co-org. -ASSOCIATION FABBRICA EUROPA (IT) - Co-org. -**FUNDATIA DACIAFILM SAPTEA ARTA (RO)** - Co-org. -MERCAT DE LES FLORS (ES) - Co-org. -PROVINCIA DI PISA (IT) - Co-org. -LE FRESNOY - STUDIO NATIONAL DES ARTS CONTEMPORAINS (FR) - Part. -REGION DE MALOPOLSKI (PL) - Part. -REGIONE TOSCANA (IT) - Part. -UNIVERSITE DE BOLOGNE (IT) - Part. -UNIVERSITE DE PISE (IT) - Part.

Durata proiectului:

1/09/2005 - 31/08/2006

Finanțare din partea Comunității Europene: 150.000,00 €

4. Divas! Radio Drama Live!

Organizator/Conducător de proiect:

MOVING THEATRE TRUST (MOVING THEATRE)

Co-organizatori și alți participanți:

RADIO ROMANIA (RO) - Co-org. -RTE (IE) - Co-org. -SRA (AT) - Co-org. -EVENTI (IT) - Part. -GALLOGLASS THEATRE COMPANY (IE) - Part. - OPERA IRELAND (IE) - Part.

Durata proiectului:

1/09/2005 - 31/08/2006

Finanțare din partea Comunității Europene: 53.110,00 €

5. Gemine Muse 2005

Organizator/Conducător de proiect:

ASSOCIAZIONE PER IL CIRCUITO DEI GIOVANI ARTISTI ITALIANI

Co-organizatori și alți participanți:

ASSOCIAZIONE CITTA D'ARTE E CULTURA (IT) - Co-org. -GENERAL SECRETARIAT FOR YOUTH (GR) - Co-org. -MUSEUM AMSTELKRING (NL) - Co-org. -CITY OF HELSINKI (FI) - Part. -CLUBE ARTES E IDEIAS (PT) - Part. -CRAWFORD MUNICIPAL ART GALLERY (IE) - Part. - ISTANBUL FOUNDATION FOR CULTURE AND ARTS (TR) - Part. - **MUSEUM OF HISTORY, ROMAN (RO)** - Part. -VEREIN PEPINIERES OSTERREICH (AT) - Part. -VILLE DE LYON (FR) - Part.

Durata proiectului:

20/05/2005 - 30/03/2006

Finanțare din partea Comunității Europene: 50.000,00 €

6. How to Do Things? in the middle of (no) Where?

Organizator/Conducător de proiect:

UQBAR - GESELLSCHAFT FÜR RÄPRESENTATIONSFORSCHUNG E.V.

Co-organizatori și alți participanți:

ICCA - INTERNATIONAL CENTRE FOR CONTEMPORARY ART (RO) - Co-org.-KUNSTRAUM KREUZBERG (DE) - Co-org. -NIKOLAJ - CCAC (DK) - Co-org. -TRAFO -HOUSE OF CONTEMPORARY ARTS (HU) - Co-org.-CENTRE FOR CONTEMPORARY ART KYIV (UA) - Part. -FUTURA CENTRE FOR CONTEMPORARY ARTS AND EVENTS (CZ) -Part. - GALERIA GREGOR PODNAR (SI) - Part. -GALERIA JANA KONIARKA V

TRNAVE (SK) -Part. -KSA:K CENTER FOR CONTEMPORARY ARTS (MD) -
Part.-LITHUANIAN ART MUSEUM (LT) - Part. -RASTER (PL) - Part.

Durata proiectului:

1/08/2005 - 31/07/2006

Finanțare din partea Comunității Europene: 92.000,00 €

7. Patrimoine instrumental au Monténégro

Organizator/Conducător de proiect:

CULTURE & COOPERATION

Co-organizatori și alți participanți:

MUSEE DES INSTRUMENTS DE MUSIQUE DE BRUXELLES (BE) - Co-org.
-ROYAL ACADEMY OF MUSIC LONDON (GB) - Co-org. -ACADEMIE DE
MUSIQUE DE CETINJE (CS) - Part. -ASSOCIATION DES LUTHIERS ET
ARCHETIERS (ALADFI) (FR) - Part. -ATELIER BERTRAND (BE) - Part. -
ATELIER MEUWISSEN (BE) - Part. -CENTRE CULTUREL FRANÇAIS DE
BELGRADE (FR) - Part. -CHAMBRE SYNDICALE DE LA FACTURE INSTRUMENTALE (BE) - Part. -ETABLISSEMENT „LE BOIS DE LUTHERIE“ (BE) - Part. -ETABLISSEMENT SELMER (BE) - Part. -GROUPEMENT DES LUTHIERS ET ARCHETIERS D'ART DE FRANCE (GLAAF) (FR) - Part. -INSTITUT TECHNOLOGIQUE EUROPÉEN DES MÉTIERS DE LA MUSIQUE (BE) - Part. -LONDON METROPOLITAN UNIVERSITY (UK) - Part. -NEWARK SCHOOL OF VIOLIN MAKING (UK) - Part. -**SC GLIGA VASILE INSTRUMENTE MUZICALE (RO)** - Part. -THEATRE NATIONAL MONTÉNÉGRIN (CS) - Part. -UNION NATIONALE DE LA FACTURE INSTRUMENTALE (UNFI) (BE) - Part.

Durata proiectului:

10/06/2005 - 8/07/2006

Finanțare din partea Comunității Europene: 120.000,00 €

**8. Erschließung des bibliothekarischen und archivari-
schen Kulturerbes der Honterusgemeinde in Krons-
tadt/ Brasov (Rümanien)**

Organizator/Conducător de proiect:

SIEBENBÜRGISCH-SÄCHSISCHER KULTURRAT E.V.

Co-organizatori și alți participanți:

DEMOKRATISCHES FORUM DER DEUTSCHEN IM KREIS KRONSTADT (RO) Co-org. -**ORSZAGOS SZECHENYI KONYVTAR (HUNGARIAN NATIONAL LIBRARY) (HU)** - Coorg. -**AHF (DE)** - Part. -**BABES BOLYAI UNIVERSITAT KLAUSENBERG (RO)** - Part. -**UNIVERSITAT STUTTGART (DE)** - Part.

Durata proiectului:

1/09/2005 - 31/08/2006

Finanțare din partea Comunității Europene: 49.942,42 €

9. Testimonies: Transylvanian Liberal Arts Academy

Organizator/Conducător de proiect:

„SOCIETATEA DE CONCERTS BISTRITĂ“ FOUNDATION

Co-organizatori și alți participanți:

FRIENDS OF THE NATIONAL MUSEUM OF ART OF ROMANIA ASSOCIATION (RO) - Co-org. -**LIGHT HOUSE MEDIA CENTER (GB)** - Co-org. -**REBELI, LES CAVES SAINT SABIN (FR)** - Co-org. -**ARCUB, BUCHAREST'S CENTER FOR CULTURAL PROJECTS (RO)** - Part. -**ROMANIAN MINISTRY OF CULTURE AND RELIGIOUS AFFAIRS (RO)** - Part. -**THE CITY HALL OF HERZOGENRATH (DE)** - Part. -**THE CITY HALL OF KEERKRADE (NL)** - Part. -**THE CITY HALL OF MAASTRICHT (NL)** - Part. -**THE INTERNATIONAL THEATER FESTIVAL OF SIBIU (RO)** - Part. -**THE LIBERAL ARTS ACADEMY (HU)** - Part. -**THE NATIONAL CONSERVATORY OF BESANÇON (FR)** - Part. -**THE NATIONAL MUSEUM OF ART OF ROMANIA (RO)** - Part. -**THE PEASANT MUSEUM (RO)** - Part. -**UAP, UNION OF PLASTIC ARTS OF ROMANIA (RO)** - Part. -**UNITER, NATIONAL UNION OF THEATER AND DRAMA (RO)** - Part.

Durata proiectului:

6/10/2005 - 5/10/2006

Finanțare din partea Comunității Europene: 114.000,00 €

10. HUMANITAS PUBLISHING HOUSE (RO)

Theatre IX: Jeux de Massacre + Exerc. de Convers. et de Diction
fr. pour des etud., Eugene Ionesco

Theatre X : Macbett + Ce Formidable Bordel, Eugene Ionesco

Theatre : L'Homme aux valises + Voyages chez les morts + Maxi-
milien Kolbe, Eugene Ionesco

The Labyrinth of the Olives, Eduardo Mendoza Garriga

The Adventure of the Ladies Hairdresser, Eduardo Mendoza
Garriga

Being Dead, Jim Crace

Finanțare din partea Comunității Europene: 19.000,00 €

11. CURTEA VECHE PUBLISHING

Granta 81 – Best of Young British Novelists 2003, Anthology,
edited by Ian Jack

Brick Lane, Monica Ali

Led (Ice), Vladimir Sorokin

Death and the Penguin, Andrey Kurkov

The Clay Machine, Victor Pelevin

The Slynx, Tatyana Tolstaya

Shatuny, Yuri Mamleyev

Finanțare din partea Comunității Europene: 17.500,00 €

12. EDITURA TREI S.R.L.

Mysterium Coniunctionis, Gesammelte Werke Band 14/2, C. G.
Jung

Mysterium Coniunctionis, Gesammelte Werke Band 14/3, C. G.
Jung

Playing and Reality, D. W. Winnicott

La famille en desordre, Elisabeth Roudinesco

La folie privee, Andre Green

Psychanalyse et Psychotherapie, Daniel Widloecher, Alain Bra-
connier

Finanțare din partea Comunității Europene: 31.031,00 €

